

Waterplan Heuvelrug

- in vogelvlucht –

Dit document is bedoeld voor burgers en belangengroepen die geïnteresseerd zijn in het water in de gemeenten Driebergen-Rijsenburg, Doorn, Leersum en Amerongen. In het 'Waterplan Heuvelrug –in vogelvlucht' is een schets gegeven van wat de gemeenten, het waterschap, Hydron en de Provincie voornemens zijn om op het gebied van water te gaan doen om tot goed waterbeheer te komen. Het document vormt de basis voor het gesprek tijdens de Wateravonden in Leersum op 15 maart en in Driebergen op 22 maart.

Water is van groot belang voor de kwaliteit van onze leef- en werkomgeving. Er is water nodig voor drinkwatervoorziening, natuur, landbouw en recreatie. Er is ruimte nodig in de vorm van vijvers en singels om neerslag op te vangen. Daarnaast is zichtbaar water een belangrijk onderdeel van het landschap. Daarom moeten we water op een verantwoorde manier beheren, zodat we ook in de toekomst over schoon, voldoende, natuurlijk en aantrekkelijk water kunnen beschikken. De manier waarop dat gerealiseerd wordt, is beschreven in een waterplan.

schoon

voldoende

natuurlijk

aantrekkelijk

Water

Waarom een stedelijk waterplan?

Met het stedelijk waterplan wordt een duidelijk beleid voor de komende jaren vastgesteld voor het beheer van het stedelijk water in de vier gemeentes gelegen aan de Utrechtse Heuvelrug. In het waterplan wordt inzicht gegeven welke maatregelen voor het watersysteem op korte termijn mogelijk en noodzakelijk zijn, om een ecologisch gezond en veilig functionerend watersysteem te krijgen. Voor het landelijk gebied zijn al meerdere plannen aanwezig, waarbij water een rol speelt. Te noemen zijn gebiedsgerichte plannen als Groenraven-Oost en de Langbroekerwetering maar ook plannen voor het Nationaal Park De Utrechtse Heuvelrug. Voor het stedelijk gebied ontbreekt vooralsnog die aandacht voor water. Vandaar een speciaal waterplan.

Waar gaat het waterplan Heuvelrug over?

Het waterplan Heuvelrug beschrijft de gewenste ontwikkeling van het water in Driebergen-Rijsenburg, Doorn, Leersum en Amerongen voor de komende 15 jaar. Met name voor de korte termijn (circa 5 jaar) moet het waterplan gerichte doelstellingen en maatregelen geven.

De reikwijdte van het plan omvat:

- de **waterketen**, bestaande uit de drinkwatervoorziening, riolering en afvalwaterzuivering;
- het **watersysteem**, bestaande uit het grondwater en de oppervlaktewateren, inclusief oevers en waterbodems;
- de **samenwerking en afstemming** tussen waterbeherende organisaties;
- de **communicatie** tussen burgers en overheden over water en het waterbeleid.

Wie zijn de planopstellers?

Het waterplan wordt opgesteld door de gemeenten Driebergen-Rijsenburg, Doorn, Leersum, Amerongen, het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) en Hydron Midden-Nederland, kortweg de participanten. Zij zijn direct verantwoordelijk voor het waterbeheer in het gebied. Tijdens de planvorming vindt overleg plaats met de provincie, Rijkswaterstaat en diverse belangenorganisaties.

Wateravonden

Het waterplan moet bijdragen aan de kwaliteit van onze leef- en werkomgeving. De planopstellers vinden het belangrijk de 'eindgebruiker', u als bewoners, ondernemer of natuurbeheerder, bij de planvorming te betrekken. Daartoe worden twee wateravonden gehouden (15 en 22 maart) waarbij u met ons van gedachten kan wisselen over de inhoud van het waterplan.

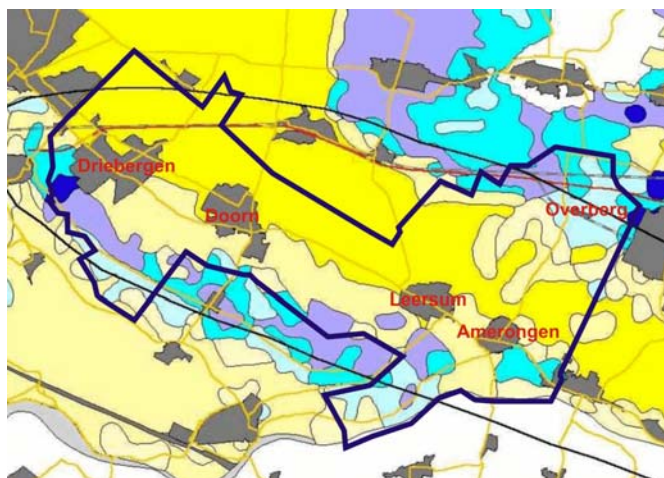
Water, een situatieschets

Het plangebied ligt op de overgang van de Utrechtse Heuvelrug naar het stroomgebied Langbroekerwetering. De verschillen in landschap zijn groot, van hoog en droog naar laag en nat (zie kaartje op volgende bladzijde).

Heuvelrug

Op de heuvelrug komt vrijwel geen oppervlaktewater voor, met uitzondering van enkele geïsoleerde meertjes, vennen en gegraven waterpartijen rond landgoederen. Het regenwater infiltreert op de hoger gelegen delen in de bodem en stroomt als grondwater naar de lager gelegen gebieden, waar een deel aan de oppervlakte komt (kwel). Op deze plaatsen zijn in de loop van de eeuwen natte natuurgebieden ontstaan met vochtige bossen, weidevogels en wateren met een rijke flora en fauna. De meeste van deze natuurgebieden zijn verdroogd. Dit komt door de ontwatering van het gebied en grondwateronttrekkingen.

Vervuiling van grondwater en bodem is een bedreiging voor de grondwaterwinning op de Heuvelrug. De provincie stelt in deze gebieden dan ook strenge regels om deze vervuiling te voorkomen. Vervuilingsbronnen zijn onder andere bedrijventerreinen, stedelijke bebouwing, landbouw en lozingen op het oppervlaktewater vanuit de riooloverstorten.

geel: hoog en droog (infiltratie)
blauw en violet: laag en nat (kwel)

Stroomgebied Langbroekerwetering

Door het hoogteverschil stroomt het regenwater en kwel aan de voet van de heuvelrug via de Langbroekwetering richting de Kromme Rijn. De Langbroekwetering is een uitgebreid stelsel van watergangen. Bij hevige neerslag in combinatie met hoge waterstanden in de Kromme Rijn kan er wateroverlast ontstaan in de laagste gelegen delen van de Langbroekerwetering.

Wateraanvoer naar de hoger gelegen gronden grenzend aan de heuvelrug is niet of nauwelijks mogelijk. In slechts een beperkt gedeelte van het gebied kan vanuit de Kromme Rijn water worden ingelaten. Bij watergebrek wordt door de landbouw grondwater onttrokken voor beregening. Dit leidt echter tot verdroging van nabijgelegen natuurgebieden.

Wat zijn de aandachtspunten voor het stedelijk gebied?

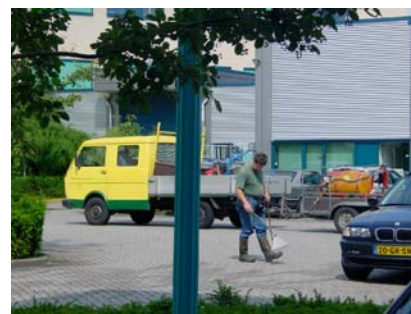
Zoals gezegd ligt de focus van dit waterplan op het stedelijk gebied. Driebergen-Rijsenburg, Doorn, Leersum en Amerongen liggen op de rand van de heuvelrug met relatief weinig oppervlaktewater. Het stedelijk gebied ontvangt uitsluitend (schoon) gebiedseigen water, afkomstig van neerslag.

De neerslag in bebouwd gebied wordt op twee manieren afgevoerd: via de riolering en via de bodem. Afvoer via de riolering naar de

afvalwaterzuivering is in feite verspilling van schoon regenwater en zorgt voor onnodige (kostenverhogende) wateraanvoer bij de zuivering. Bij hevige neerslag kan het riool zelfs overbelast raken. Het rioolwater stort dan over op het oppervlaktewater met mogelijk stank, vissterfte en een slechte waterkwaliteit als gevolg.

Bij infiltratie van neerslag in de bodem wordt het grond- en oppervlaktewater aangevuld en zal er herstel van de natuurlijke situatie plaatsvinden. Dit is een duurzamere oplossing. Zo kan het drinkwaterbedrijf ook in de toekomst water oppompen en wordt in de laag gelegen delen de watergebonden natuur veiliggesteld. Bovendien stroomt het rioolstelsel minder snel vol, zodat riooloverstortingen minder vaak voorkomen.

Belangrijk punt van zorg is dat regenwater schoon blijft en geen overlast geeft. Dit kan worden bereikt door ruimte te reserveren voor tijdelijke waterberging en vervuilingsbronnen te minimaliseren. Vervuilingen in het bebouwde gebied zijn onder andere verkeer, chemische onkruidbestrijdingsmiddelen, hondenuitlaatplaatsen en “uitlogende” bouwmaterialen. Deze zogenaamde diffuse bronnen krijgen aandacht in het waterplan.

chemische onkruidbestrijding

Tenslotte biedt water ook kansen voor een aantrekkelijkere leefomgeving. Ruimte voor berging en afvoer van water kan zodanig worden ingepast in de openbare ruimte zodat water de kwaliteit van het straatbeeld kan verhogen.

Samenvattend zijn de aandachtspunten in het stedelijk gebied als volgt:

- **Herstel** van de **natuurlijke waterhuishouding**.
- Voorkomen van **waterverontreiniging** door riooloverstort en “stedelijke” activiteiten.
- **Zichtbaar water** als kwaliteitsverhogend element in het bebouwd gebied.

Welke maatregelen zijn nodig?

De komende jaren zijn voor het stedelijk gebied maatregelen nodig voor:

- het saneren van riooloverstorten,
- de aanpak van diffuse bronnen,
- het afkoppelen van straat- en dakoppervlak van het riool.

Hieronder volgen enkele ideeën van de projectgroep voor maatregelen. Het betreft een aantal voorbeelden; tijdens de wateravonden is er volop gelegenheid ideeën verder uit te wisselen.

Afkoppelprojecten

Schoon regenwater niet meer afvoeren naar de rioolwaterzuivering (afkoppelen), is een belangrijk thema van het waterplan. Voor sommige gebieden zijn er al plannen opgesteld en enkele projecten zijn ook al uitgevoerd. Voor andere gebieden is

zichtbaar afkoppelen

het de bedoeling een afkoppelplan op te stellen waarin duidelijk wordt welke dak- en straatoppervlakken kunnen worden afgekoppeld van het riool.

Onkruidbeheer

Daar waar straat- en dakoppervlak afgekoppeld is van het riool, mogen geen chemische onkruidbestrijdingsmiddelen worden toegepast. Deze middelen vervuilen namelijk het oppervlaktewater en grondwater. Alternatieve methoden zijn onder andere borstelen of stomen. Ook aanpassing van de straatinrichting kan bijdragen aan minder onkruidoverlast. Onderzocht moet worden waar toepassing van alternatieven noodzakelijk en mogelijk is, zowel op openbaar als op particulier terrein.

Functiekaart

Met het opstellen van een functiekaart voor het stedelijk water willen de vier gemeentes inventariseren welk gebruik van het water en de directe omgeving (on)wenselijk is. Ecologie, beleving, recreatie, bereikbaarheid, bluswater-

hondentoilet

voorziening zijn aspecten die bepalend zullen zijn bij de functie-toekenning. Zo dient het uitlaten van honden nabij kwetsbare watergangen te worden voorkomen.

Aanleg natuurvriendelijke oevers

Om flora en fauna ook in de stad een kans te geven en daarmee het bebouwd gebied een groener karakter te geven, worden sommige oevers natuurvriendelijk ingericht. Daar waar onvoldoende ruimte voorhanden is, wordt milieuvriendelijke oeverbeschoeiing toegepast (bijvoorbeeld niet-verduurzaamde materialen).

Hoe nu verder?

Van de avond maken we een verslag dat we vervolgens bij de afronding van het planproces zullen betrekken. De projectgroep neemt tot eind april 2005 de tijd voor de afronding van het waterplan.

Het waterplan wordt vastgesteld door de gemeenteraden van Driebergen-Rijsenburg, Doorn, Leersum en Amerongen en het dagelijks bestuur van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden. Hiermee krijgt het waterplan de status van vastgesteld beleid. Dat wil zeggen dat de participanten (gemeente, HDSR en Hydron) zich conformeren aan de inhoud.

Voorafgaand aan de vaststelling, wordt het plan ter inspraak gelegd. Dit zal naar verwachting in juni en juli plaatsvinden.

Contactpersonen: B. de Wildt en M. Anten van
Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden,
telefoon 030 634 58 36.